

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษาบทบาทสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน The Study of Ethnic Highland Women on Household Economy Development

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนและสังคมบนพื้นที่สูง

โดย

ณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษาบทบาทสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน The Study of Ethnic Highland Women on Household Economy Development

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนบนพื้นที่สูง

โดย

คณะผู้วิจัย

นางสาวณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ
นางสาวเกษราภร ศรีจันทร์
นางสาวภาวิณี คำแสน
นายพิชาญ จินาปุ๊ก
นายอิสราณวัฒน์ บรรพตมรงค์
นางสาวศุภัชญา อุดอามรณ์

สังกัด

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
มูลนิธิโครงการหลวง
มูลนิธิโครงการหลวง
มูลนิธิโครงการหลวง

ธันวาคม 2564

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยโครงการศึกษาบทบาทสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ หัวหน้าสถานี/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 39 แห่ง ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสตรี/กลุ่มสตรี/กลุ่มวิสาหกิจสำหรับใช้ประกอบการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ขอขอบคุณหัวหน้าสถานี/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง นักพัฒนาสังคมในพื้นที่โครงการหลวง เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการหลวงของ สวพส. ในพื้นที่ศึกษา 12 แห่ง ได้แก่ อินทนนท์ ขุนวาง แม่แอ แม่แพะ แม่สาใหม่ ห้วยลึก ป่าเมี่ยง พระบาทห้วยต้ม ห้วยโป่ง ห้วยน้ำขุ่น ผาตั้ง ปังค่า นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา ปฏิบัติงานในพื้นที่วังไผ่ ถ้ำเวียงแก้ว น้ำแบ่ง หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3 แห่ง คือ วังไผ่ ถ้ำเวียงแก้ว น้ำแบ่ง ที่ช่วยกำหนดกลุ่มบ้านเป้าหมายการเก็บข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับบทบาทสตรี ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และช่วยประสานหาผู้เก็บข้อมูลในท้องถิ่น ขอขอบคุณกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณผู้เก็บข้อมูลในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณะนักวิจัย เจ้าหน้าที่กลุ่มงานสังคมโครงการหลวง (ส่วนกลาง) เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (ส่วนกลาง) ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เอ่ยนาม ที่ได้ร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เป็นอย่างดี

คณะผู้วิจัย
ธันวาคม 2564

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ	ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ
	ตำแหน่ง	นักวิจัย
	หน่วยงาน	สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	0-5332-8496 ต่อ 3201 / 0-5332-8494
	Email:	natthawan04@gmail.com
ผู้ร่วมวิจัย	(1) ชื่อ-สกุล	นางสาวเกษราภร ศรีจันทร์
	ตำแหน่ง	นักวิจัย
	หน่วยงาน	สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	0-5332-8496 ต่อ 3201 / 0-5332-8494
	Email:	kesaraporns@hrdi.or.th
	(2) ชื่อ-สกุล	นางสาวภาวิณี คำแสน
	ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่โครงการ
	หน่วยงาน	สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	0-5332-8496 ต่อ 3201/ 0-5332-8494
	Email:	K.pwn03@gmail.com
	(3) ชื่อ-สกุล	นายพิชาญ จินาปุ๊ก
	ตำแหน่ง	นักพัฒนางานสังคม
	หน่วยงาน	มูลนิธิโครงการหลวง
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	081-7641575
	Email:	welfare_rpf@hotmail.com
	(4) ชื่อ-สกุล	นายอิสรานูวัฒน์ บรรพตณรงค์
	ตำแหน่ง	นักพัฒนาสังคม
	หน่วยงาน	มูลนิธิโครงการหลวง
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	0-5381-0765-8 ต่อ 343-362
	Email:	itsranuwat@gmail.com
	(5) ชื่อ-สกุล	นางสาวศุภัชญา อุดอรรถมน
	ตำแหน่ง	นักพัฒนาสังคม
	หน่วยงาน	มูลนิธิโครงการหลวง
	ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	โทรศัพท์	0-5332-4001 ต่อ 343
	Email:	welfare_rpf@hotmail.com, biferusu@gmail.com

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
สารบัญเรื่อง	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตารางภาคผนวก	ต
บทคัดย่อ	ถ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 ระยะเวลาดำเนินงาน	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	3
2.1 ความเป็นมาของมูลนิธิโครงการหลวง	3
2.2 ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง	4
2.3 ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์	5
2.4 บทบาทสตรี	13
2.5 แนวคิดคุณภาพชีวิต	16
2.6 ความสุข: ตัวชี้วัดและดัชนีชี้วัด	17
2.7 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)	23
2.8 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)	24
2.9 ความเหลื่อมล้ำ (Inequality)	25
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	30
3.1 วิธีการวิจัย	30
3.2 สถานที่ดำเนินงานวิจัย	31
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย	33
4.1 พื้นที่ศึกษาและกลุ่มสตรีตัวอย่างบนพื้นที่สูงนาร่อง	33
4.2 มิติการประเมินการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต	36
4.3 ผลการศึกษาในพื้นที่โครงการหลวงนาร่อง	36
4.3.1 ผลการศึกษาโดยภาพรวม	36

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
4.3.2 ผลการศึกษาในพื้นที่โครงการหลวงนาร่องแต่ละแห่ง	45
1) สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์	45
2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง	54
3) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ	63
4) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แพะ	71
5) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่	79
6) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก	88
7) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง	97
8) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม	105
9) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง	115
10) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น	124
11) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผาตั้ง	134
12) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า	141
4.4 ผลการศึกษาในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. นาร่อง	151
4.4.1 ผลการศึกษาโดยภาพรวม	151
4.4.2 ผลการศึกษาในพื้นที่ สวพส. แต่ละแห่ง	159
1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่	159
2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว	166
3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง	174
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	182
เอกสารอ้างอิง	187
ภาคผนวก	191
ภาคผนวก ก ข้อมูลกลุ่มสตรีและจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมงานส่งเสริม กับโครงการหลวง	192
ภาคผนวก ข แบบสอบถามการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของสตรีในพื้นที่ ดำเนินงานของโครงการหลวง	202
ภาคผนวก ค แบบสอบถามการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของสตรีในพื้นที่ ดำเนินงานของ สวพส.	209

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ดัชนีความอยู่ดีมีสุข องค์ประกอบ และตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของคนไทย	19
2 ดัชนีชี้วัด “ความอยู่เย็น-เป็นสุข” ของชุมชนหรือความสุขมวลรวมชุมชน	20
3 พื้นที่ศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ และจำนวนสตรีตัวอย่าง ในพื้นที่ดำเนินงานของ โครงการหลวง	34
4 พื้นที่ศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ และจำนวนสตรีตัวอย่าง ในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส.	35
5 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริมด้าน อื่นกับโครงการหลวงของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	37
6 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างสถานีฯ อินทนนท์	47
7 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	55
8 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แสบ	64
9 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แพะ	72
10 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	81
11 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	90
12 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	98
13 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	107
14 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	116
15 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุน	126
16 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	135
17 สัดส่วนอายุ การศึกษา การเข้าร่วมงานส่งเสริมกลุ่มสมาชิกฯ และกลุ่มส่งเสริม ด้านอื่นของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	143
18 สัดส่วนอายุ การศึกษา และการเข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส. ของกลุ่มสตรี ตัวอย่าง	151
19 สัดส่วนอายุ การศึกษา และการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่าง โครงการฯ วังไผ่	160

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	สัดส่วนอายุ การศึกษา และการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่าง โครงการฯ ถ้ำเวียงแก	167
21	สัดส่วนอายุ การศึกษา และการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่าง โครงการฯ น้ำแปง	174

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4
2	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย	25
3	ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการและสำรวจข้อมูลกลุ่มสตรีในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการหลวงร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	33
4	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมกับโครงการหลวงของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	38
5	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริมกับโครงการหลวง	38
6	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปีของครัวเรือนสตรีตัวอย่างและผู้เลือกชนิดอาหาร	39
7	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	39
8	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูกของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	40
9	สัดส่วนสตรีตัวอย่างที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	40
10	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริมกับโครงการหลวง	41
11	แหล่งรายได้หลักของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	42
12	แหล่งรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	42
13	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	42
14	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการดูแลสุขอนามัยของคนในครอบครัว	43
15	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	43
16	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	44
17	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	44
18	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างสถานีฯ อินทนนท์	47
19	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างสถานีฯ อินทนนท์	48
20	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง สถานีฯ อินทนนท์ และผู้เลือกชนิดอาหาร	48
21	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง สถานีฯ อินทนนท์	49
22	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างสถานีฯ อินทนนท์ ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	49
23	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างสถานีฯ อินทนนท์ ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	50

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
24	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์	51
25	บทบาทของสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์ ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	51
26	บทบาทของสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	51
27	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์	52
28	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์	52
29	บทบาทของสตรีตัวอย่างสถานีอินทนนท์ ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	53
30	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	56
31	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	56
32	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง และผู้เลือกชนิดอาหาร	57
33	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	57
34	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	58
35	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีศูนย์ฯ ขุนวาง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	59
36	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	59
37	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	60
38	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	60
39	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	60
40	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง	61
41	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ขุนวาง ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	62
42	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แฮ	65
43	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แฮ	65
44	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แฮ และผู้เลือกชนิดอาหาร	66

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
45	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง ศูนย์ฯ แม่แะ	66
46	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	67
47	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	68
48	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	68
49	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	69
50	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนใน ครอบครัว	69
51	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	69
52	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	70
53	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	70
54	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	73
55	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	73
56	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง ศูนย์ฯ แม่แะ และผู้เลือกชนิดอาหาร	74
57	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง ศูนย์ฯ แม่แะ	74
58	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	75
59	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	76
60	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	76
61	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	77
62	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนใน ครอบครัว	77
63	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	77
64	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ	78
65	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่แะ ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	78

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
66	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	81
67	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	82
68	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ และผู้เลือกชนิดอาหาร	82
69	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	83
70	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	83
71	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	84
72	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	85
73	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	85
74	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	85
75	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	86
76	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่	86
77	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ แม่สาใหม่ ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	87
78	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	90
79	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	91
80	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก และผู้เลือกชนิดอาหาร	91
81	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	92
82	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	92
83	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	93
84	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	94
85	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	94

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
86	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	94
87	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	95
88	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก	95
89	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยลึก ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	96
90	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	98
91	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	99
92	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง และผู้เลือกชนิดอาหาร	99
93	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	100
94	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	100
95	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	101
96	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	102
97	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	102
98	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	102
99	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	103
100	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง	103
101	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ป่าเมี่ยง ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	104
102	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	108
103	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	108
104	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม และผู้เลือกชนิดอาหาร	109
105	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
106	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	110
107	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม ก่อนและหลังเข้าร่วมงานงานส่งเสริม	111
108	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	111
109	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม ในการวางแผนอนาคตของ ครัวเรือน	112
110	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม ในการดูแลสุขภาพอนามัย ของคนในครอบครัว	112
111	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	112
112	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม	113
113	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	114
114	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	116
115	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	117
116	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง ศูนย์ฯ ห้วยโป่ง และผู้เลือกชนิดอาหาร	117
117	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง ศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	118
118	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูกของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	118
119	สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทาง การเกษตร	119
120	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	120
121	แหล่งรายได้หลักของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	120
122	แหล่งรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	121
123	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	121
124	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนใน ครอบครัว	121
125	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	122

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
126	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง	122
127	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยโป่ง ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	123
128	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	127
129	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	127
130	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น และผู้เลือกชนิดอาหาร	128
131	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	128
132	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	129
133	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	130
134	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	130
135	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	131
136	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	131
137	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	131
138	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น	132
139	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ห้วยน้ำขุ่น ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	133
140	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีศูนย์ฯ ผาตั้ง	135
141	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	136
142	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง และผู้เลือกชนิดอาหาร	136
143	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	137
144	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	137
145	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	138

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
146	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	138
147	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	139
148	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	139
149	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	139
150	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง	140
151	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ผาตั้ง ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	140
152	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	143
153	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	144
154	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า และผู้เลือกชนิดอาหาร	144
155	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	145
156	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	145
157	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	146
158	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	147
159	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	147
160	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	147
161	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	148
162	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า	148
163	บทบาทของสตรีตัวอย่างศูนย์ฯ ปังค่า ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	149
164	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส. ของกลุ่มตัวอย่างสตรี	152
165	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส.	153
166	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างและผู้เลือกชนิดอาหาร	153
167	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	154
168	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูกของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	154

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
169	สัดส่วนสตรีตัวอย่างที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	154
170	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส.	155
171	แหล่งรายได้หลักของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	156
172	แหล่งรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	156
173	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	156
174	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	157
175	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง	157
176	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของกลุ่มสตรีตัวอย่าง	158
177	บทบาทของสตรีตัวอย่างในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	158
178	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	160
179	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	161
180	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ และผู้เลือกชนิดอาหาร	161
181	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	162
182	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ ที่มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	162
183	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	163
184	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	163
185	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ ในการวางแผนอนาคตของครัวเรือน	164
186	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว	164
187	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	164
188	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่	165
189	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ วังไผ่ ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	165
190	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก้ว	167

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
191	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก	168
192	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง โครงการฯ ถ้ำเวียงแก และผู้เลือกชนิดอาหาร	168
193	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง โครงการฯ ถ้ำเวียงแก	169
194	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก ที่มีชื่อ เป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	169
195	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	170
196	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก	171
197	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก ในการวางแผนอนาคตของ ครัวเรือน	171
198	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก ในการดูแลสุขภาพอนามัยของ คนในครอบครัว	171
199	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก	172
200	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่าง โครงการฯ ถ้ำเวียงแก	172
201	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	173
202	ประเภทและสัดส่วนการเข้าร่วมงานส่งเสริมของกลุ่มสตรีตัวอย่างโครงการฯ ถ้ำเวียงแก	175
203	สัดส่วนความมั่นคงด้านอาหาร (ข้าว) ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแ่ง	175
204	สัดส่วนความหลากหลายของอาหารในรอบ 10 ปี ของครัวเรือนสตรีตัวอย่าง โครงการฯ น้ำแ่ง และผู้เลือกชนิดอาหาร	176
205	สัดส่วนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีตัวอย่าง โครงการฯ น้ำแ่ง	176
206	ชนิดและสัดส่วนพืชที่ปลูก สัดส่วนสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแ่ง ที่มีชื่อเป็น ผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	177
207	สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแ่ง ก่อนและหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม	178
208	แหล่งรายได้หลักและรายได้เสริมของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแ่ง	178

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
209	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแปง ในการวางแผนอนาคตของ ครัวเรือน	179
210	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแปง ในการดูแลสุขภาพอนามัยของ คนในครอบครัว	179
211	สัดส่วนผู้ตัดสินใจเรื่องการศึกษาบุตรและระดับที่ต้องการให้บุตรศึกษาต่อ ของครัวเรือนสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแปง	179
212	การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ของสตรีตัวอย่าง โครงการฯ น้ำแปง	180
213	บทบาทของสตรีตัวอย่างโครงการฯ น้ำแปง ในการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน	180

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1 ข้อมูลกลุ่มสตรีในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการหลวง	193
2 จำนวนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและเข้าร่วมงานส่งเสริมกับโครงการหลวงในพื้นที่ ศึกษา	201

บทคัดย่อ

การศึกษาบทบาทสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของสตรีบนพื้นที่สูงที่ได้รับการพัฒนา และ (2) ศึกษาบทบาทสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนบนพื้นที่สูง ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการดำเนินงานส่งเสริมของโครงการหลวงต่อคุณภาพชีวิตของครัวเรือนและการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่โครงการหลวง ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีตัวอย่าง 7 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ เมี่ยน คนเมือง อาข่า และจีนยูนนาน ในสถานี/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 12 แห่ง ได้แก่ อินทนนท์ ขุนวาง แม่สะแอ แม่ปะ แม่สาใหม่ ห้วยลึก ป่าเมี่ยง พระบาทห้วยต้ม ห้วยโป่ง ห้วยน้ำขุน ผาตั้ง และปงค่า จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 1,823 ราย พบว่าสตรีผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุ 31-60 ปี คิดเป็น 74% โดยสตรีตัวอย่าง 65% ได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมศึกษา (44%) และประถมศึกษา (43%) สำหรับการเข้าร่วมงานส่งเสริมกับโครงการหลวงมีทั้งแบบที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงและการเข้าร่วมงานส่งเสริมด้านอื่น แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตร ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานส่งเสริมของโครงการหลวงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของครัวเรือนและบทบาทสตรีมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในแต่ละมิติ รายละเอียดดังนี้ ความมั่นคงด้านอาหาร โดยภาพรวมครัวเรือนมีความมั่นคงด้านอาหารเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมงานส่งเสริมที่ครัวเรือน 17% ขาดแคลนข้าว หลังเข้าร่วมงานส่งเสริม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2563 ครัวเรือนที่ขาดแคลนข้าวมีความมั่นคงด้านอาหารเพิ่มขึ้น ครัวเรือน 7% มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคเพิ่มขึ้น บางครัวเรือนมีสถานการณ์การขาดแคลนข้าวลดลงจาก 3-4 เดือน เหลือ 1-2 เดือน ครัวเรือนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารประเภทพืชผัก ผลไม้ สมุนไพร ที่หลากหลายได้ตั้งแต่ 10 ชนิดขึ้นไป และมีเนื้อสัตว์บริโภคตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไป ด้านรายได้ต่อปีของครัวเรือน โดยภาพรวมครัวเรือนสตรีตัวอย่างมีรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมงานส่งเสริมซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ (80%) มีรายได้ไม่น้อยกว่า 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังเข้าร่วมงานส่งเสริม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2563 สตรีตัวอย่างมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีครัวเรือนที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 12% ครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด คือ 550,000-600,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 1% และรายได้ส่วนใหญ่ 50,000-150,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 65% สูงกว่าที่รายงานในข้อมูลของมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งเป็นรายได้เฉพาะส่วนที่เกษตรกรส่งผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ผ่านฝ่ายตลาดโครงการหลวง แต่รายได้จากการเก็บข้อมูลเป็นรายได้จริงของเกษตรกรทั้งจากการจำหน่ายผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ผ่านฝ่ายตลาดโครงการหลวง จากการจำหน่ายเอง และรายได้จากแหล่งอื่น ทั้งนี้แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร

ผลการเปลี่ยนแปลงเรื่องบทบาทและการมีส่วนร่วม พบว่าสตรีมีบทบาทในด้านต่างๆ มากขึ้น ดังนี้ ความมั่นคงด้านอาหาร โดยรวมสตรี 38% มีบทบาทในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาระบบนิเวศขาดแคลนข้าว ยกเว้น 3 ศูนย์ฯ ได้แก่ ปงค่า ขุนวาง และห้วยลึก ซึ่งสามีและภรรยาไม่บทบาทที่ค่อนข้างเท่าเทียมกัน รวมถึงอีก 2 ศูนย์ฯ คือ ห้วยน้ำขุนและแม่สะแอ ซึ่งสตรีเป็นผู้ตัดสินใจหลัก นอกจากนี้สตรีส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ตัดสินใจหลักในการเลือกชนิดอาหารของครัวเรือน ด้านครอบครัว สตรีมีบทบาทหลักในการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว การเลือกอาหารสำหรับครอบครัว การศึกษาของบุตร การตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และมีบทบาทที่ค่อนข้างเท่าเทียมกับผู้ชายในการเลือก

ชนิดพืช/สัตว์เพื่อสร้างรายได้ การจำหน่ายผลผลิต การหาแหล่งทุนและสินเชื่อเพื่อการเกษตร นอกจากนี้สตรียังมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน 3 เรื่องหลัก ได้แก่ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านกับผู้ใหญ่บ้านและชุมชน ร่วมพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ และเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของการยอมรับบทบาทสตรีของชุมชนพบว่าชุมชนมีการยอมรับบทบาทผู้หญิงในปัจจุบันมากขึ้นจากสตรีมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น มีสิทธิเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นได้มากขึ้น ความคิดเห็นของสตรีได้รับการยอมรับมากขึ้น สตรีสามารถทำงานนอกบ้านและมีส่วนร่วมในการหารายได้ของครัวเรือนมากขึ้น มีกิจกรรมในชุมชนให้สตรีเข้าร่วมมากขึ้น เป็นต้น

ผลการเปลี่ยนแปลงที่ความสอดคล้องกับ SDG # 5 จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) สัดส่วนของผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งในการปกครองท้องถิ่น พบว่าสตรีตัวอย่าง 16% ดำรงตำแหน่งในการปกครองส่วนท้องถิ่นและตำแหน่งในกลุ่มต่างๆ (2) ส่วนแบ่งของผู้หญิงในจำนวนของผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินทางการเกษตร พบว่าโดยภาพรวมสตรีตัวอย่าง 38% มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร แต่ทั้งนี้พบพื้นที่ศึกษาที่มีสัดส่วนสตรีตัวอย่างมีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร 50% ขึ้นไปมี 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ฯ ผาตั้ง (58%) ศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม (53%) ศูนย์ฯ ขุนวาง (50%) (3) สัดส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือ พบสตรีตัวอย่าง 82% เป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือ และ 90% สามารถใช้โทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ในด้านอื่นๆ เช่น เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดูข้อมูลดินฟ้าอากาศ ทำธุรกรรมทางการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารในรูปแบบการแชทหรือวิดีโอ เป็นต้น

สำหรับแนวทางการยกระดับบทบาทสตรีชาติพันธุ์ที่เท่าเทียมกันในชุมชนโครงการหลวงประกอบด้วย (1) การส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มสตรี/กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเลี้ยงลูกหลาน (2) การส่งเสริมพืชทางเลือกที่เป็นแหล่งโปรตีนและองค์ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งโปรตีน (3) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบโจทย์ลูกค้าตามยุคสมัย (4) การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชอาหาร สมุนไพร งานหัตถกรรมต่างๆ ในรูปแบบหนังสือหรือสื่อออนไลน์ (5) การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนสตรีโดยเฉพาะสายอาชีพ (6) การพัฒนาศักยภาพ/ภาวะผู้นำในกลุ่มสตรี (7) องค์ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมของ สวพส. ต่อคุณภาพชีวิตของครัวเรือนและการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีตัวอย่าง 3 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ม้ง เมี่ยน และไทลื้อ ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3 แห่ง ได้แก่ วังผึ่ง ถ้ำเวียงแก้ว และน้ำแบ่ง จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 99 ราย พบว่าสตรีผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุ 31-60 ปีขึ้นไป คิดเป็น 92% โดยสตรีตัวอย่าง 67% ได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา (48%) และมัธยมศึกษา (39%) สำหรับการเข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส. แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตร ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานส่งเสริมของ สวพส. ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของครัวเรือนและบทบาทสตรีมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในแต่ละมิติ รายละเอียดดังนี้ **ความมั่นคงด้านอาหาร** โดยภาพรวมครัวเรือนมีความมั่นคงด้านอาหารเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมงานส่งเสริมที่ครัวเรือน 18% ขาดแคลนข้าวหลังเข้าร่วมงานส่งเสริม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2563 ครัวเรือนที่ขาดแคลนข้าวมีความมั่นคงด้านอาหารเพิ่มขึ้น ครัวเรือน 8% มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคเพิ่มขึ้น บางครัวเรือนมีสถานการณ์การขาดแคลนข้าวลดลงจาก 3-4 เดือน เหลือ 1-2 เดือน ครัวเรือนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารประเภท

พืชผัก ผลไม้ สมุนไพร ที่หลากหลายได้ตั้งแต่ 10 ชนิดขึ้นไป และมีเนื้อสัตว์บริโภค ตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไป ด้านรายได้ต่อปีของครัวเรือน โดยภาพรวมครัวเรือนสตรีตัวอย่างมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมงานส่งเสริมซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ (82%) มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังเข้าร่วมงานส่งเสริม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2563 สตรีตัวอย่างมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 7% ครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด คือ 450,000-500,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 2% และรายได้ส่วนใหญ่ 50,000-150,000 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็น 60% โดยแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร

ผลการเปลี่ยนแปลงเรื่องบทบาทและการมีส่วนร่วม พบว่าสตรีมีบทบาทในด้านต่างๆ มากขึ้น ดังนี้ ความมั่นคงด้านอาหาร โดยรวมสตรี 88% เป็นผู้ตัดสินใจหลักในการเลือกชนิดอาหารของครัวเรือน ด้านครอบครัว สตรีมีบทบาทหลักในการดูแลสุขภาพอนามัยของคนในครอบครัว การเลือกอาหารสำหรับครอบครัว การศึกษาของบุตร การออมเงิน และมีบทบาทที่ค่อนข้างเท่าเทียมกับผู้ชายในการเลือกชนิดพืช/สัตว์เพื่อสร้างรายได้ การจำหน่ายผลผลิต การหาแหล่งทุนและสินเชื่อเพื่อการเกษตร การตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือน นอกจากนี้สตรียังมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน 3 เรื่องหลัก ได้แก่ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านกับผู้ใหญ่บ้านและชุมชน ร่วมพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ และเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของการยอมรับบทบาทสตรีของชุมชน พบว่าชุมชนมีการยอมรับบทบาทผู้หญิงในปัจจุบันมากขึ้นจากสตรีมีบทบาทในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชนมากขึ้น สตรีเริ่มมีบทบาทการเป็นผู้ดำเนินการดูแลครอบครัวมากขึ้น สตรีมีบทบาทตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น สตรีมีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม เสนอความคิดเห็น และตัดสินใจได้มากขึ้น สตรีสามารถเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการของตนเองได้ สามารถทำงานนอกบ้านเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ เป็นต้น

ผลการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับ SDG # 5 จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) สัดส่วนของผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งในการปกครองท้องถิ่น พบว่าสตรีตัวอย่าง 31% ดำรงตำแหน่งในการปกครองส่วนท้องถิ่นและตำแหน่งในกลุ่มต่างๆ (2) ส่วนแบ่งของผู้หญิงในจำนวนของผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินทางการเกษตร พบว่าโดยภาพรวมสตรีตัวอย่าง 36% มีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร ในขณะที่โครงการฯ วังไผ่ ทรายามีชื่อเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรมากที่สุด คิดเป็น 61% (3) สัดส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือ พบว่าสตรีตัวอย่าง 82% เป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือ และ 92% สามารถใช้โทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ในด้านอื่นๆ เช่น เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดูข้อมูลดินฟ้าอากาศ ทำธุรกรรมทางการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารในรูปแบบการแชทหรือวิดีโอ เป็นต้น

สำหรับแนวทางการยกระดับบทบาทสตรีชาติพันธุ์ที่เท่าเทียมกันในชุมชนโครงการหลวงประกอบด้วย (1) การส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรสำหรับกลุ่มสตรีที่อยู่บ้านเลี้ยงลูกหลาน (2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบโจทย์ลูกค้าตามยุคสมัย (3) การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าชุมชนด้วยการสร้างโลโก้หรือตราสินค้าของชุมชน (4) การเข้าถึงแหล่งทุนที่หลากหลาย (5) การพัฒนาศักยภาพ/ภาวะผู้นำในกลุ่มสตรี (6) องค์กรความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ความรู้ การตลาด)

แต่ทั้งนี้ยังมีความจำเป็นต้องศึกษาและทดสอบกระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ กระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในระยะต่อไป

คำสำคัญ: หุ่นส่วนการพัฒนา บทบาทหญิงชาย เศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่สูง